

Нови Сад, 1. децембра 1913.

Број 22.

ТРГОВАЧКА ОМЛАДИНА

Година II.

ЛИСТ ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ПРИВРЕДУ

ОРГАН СРПСКЕ ТРГОВАЧКЕ ОМЛАДИНЕ У АУСТРО-УГАРСКОЈ МОНАРХИЈИ

УРЕЂУЈЕ:
РЕДАКЦИОНИ ОДБОРВЛАСНИК ЈЕ ЛИСТА:
НОВОСАДСКА ТРГОВАЧКА ОМЛАДИНАОДГОВОРНИ УРЕДНИК:
НИКОЛА Ј. ЂУРЧИЋ**Васпитавање за позив**

Предавање професора Јована Живојновића на другарском вечеру Новосадске Трговачке Омладине, одржаном 17. (30.) новембра 1913. у соколском дому.

Драга млада браћо! Поштовани слушаоци!

У нас је већ банално, сваком познато, како су код нас постајали већином привредни радници, нарочито занатлије и трговци. Тежећи за бољом срећом своје деце, родитељи би, нарочито по градовима, дали дете у школу, не у школу основну, мислим, у коју већ свако мора ићи, па ни стручну, у коју би требало слати, него у вишу школу, обично у гимназију и наменили му лакши, бољи и виши живот господски, као што они мишљаху, не мерећи много дечје наклоности и способности, боље рећи предспрему. А кад није у школи успевао нови ђак, испрва можда због лоше спреме, а после што је изгубио вољу, неко време су га плашили, ако не учи, да ће га дати у шегрте. Шегрт је дакле био и требао да буде страшило за ђака, а кад се овај ни од тога није поплашио, да у школи боље напредује, онда су то и учинили, чиме су га страшили. Дали су га на занат или трговину, често пута не дајући му ни да пробира много, шта би волео бити. У таким приликама тешко је онда говорити о васпитању за позив, о чему сам ја предузео вечерас да вам проговорим.

А зашто је то тако код нас? Зато, што је наш народ дуго робовао. У старој својој постојбини био је кмет, слуга само, на земљи, која је негда била својина његових дедова; ако је занат терао, био је скучаван у кретању, а ако је трговао, био је изложен пљачки и уцењивању. Зато пева песник народни пред устанак за ослобођење Србије:

„Ту кнезови нису ради кавзи,
Нит су ради Турци изјелице,
Ал је рада сиротиња раја,
Која глоба давати не може,
Ни трпити турскога зулума“.

А још живље је те муке представио уметник песник Јован Драгашевић, кад каже:

„Србин сеје, а Турчин пожњева,
Србин гаји, а Турчин ужива,
Србин ради, а Турчин се слади,
Срби роди, а Турчин одводи;
Српска земља, турски спахилуци,
Српска чеда, турски заточници,
Српска сабља о турским бедрима,
Српске токе на турским грудима,
Српско злато на турском оделу,
Српско благо у турским рукама.
Турски коњи српске газе мајке,
Турска сабља српску главу сече —
Нигде мира за Србина нема,
Нигде станка, нит' весела данка!“

Је ли онда чудо, ако је гажени сељак и занатлија и оглобљени трговац српски желео да и он буде пре каква хала, — ма и онаки турски кнез, па да га не газе и не глобе — него да буде гажен и глобљен.

Није Србину много боље било ни овде, када је амо дошао. И овде је било нешто слично оном турском зулumu,

где је жарило и палило племство и вармеђа, код којих су конкуренти оптуживали Србе трговце, те су их глобили свакојако, а већ како је било сељаку и малом обртнику, о томе сведоче најбоље сељачке буне од Мохача па до 1848. год. Наши нису додуше потпадали сви под угарско, али су зато служили немачком господству, које је исто онако мазило кнежеве, као и Турци, а на сиротињу рају натурало дванаестогодишњу војничку дужност и вукло је по свима бојиштима европским. У таким приликама није онда ни чудо, што се и у нас уврежила жеља за господством, јер је у њега била сила и оно је делило правду, оно је судило, а привредник је био онај, коме се судило. Свакако је пак пријатније седети за судачким столом него на оптуженичкој клупи. Отуда је ето тежња, неодољива тежња у нашег народа, да дође у ред господи. Овде не треба рачунати оне изузетке, које по природном дару им гони нагон на ову или ону стазу научног рада не ради лака живота и уклањања пред насиљем него из унутрашњег осећања, да ће на том пољу највише моћи користити своје роду, домовини и човечанству.

Међутим када је при крају XVIII. века већ и просвећеним владарима додијало разуздано племство (Марији Терезији, Јосифу II.), стали су већма обраћати пажњу корисном раду грађанског и сељачког сталежа. На све стране се дижу школе за просвећивање радног сталежа, да би свој посао могао што напредније вршити, а после велике француске револуције проглашује се опћа слобода, братство и једнакост пред законом, најзад уводи се парламентарни ред у државама, по коме сви грађани треба да учествују у донашању закона државних, који ће подједнако штитити сваки частан рад за опстанак грађански, па и у корист државе као опће куће.

У то доба заноса за правдом друкчије већ гледају на поједине позиве људи најбистријега ума и тако поучавају народ. Пред њиховим очима је привредни рад добио највишу цену, а вечити радник — сељак скочио је тада на полицу, Један од првих наших таквих народних просветилаца Матија Антун Релковић је још 1779. написао и издао књигу „Сатир“, у којој између осталог „Сатир (дивљи човек) пива (пева) Славонцу, да је стање једног тежака сељенина срићније (сретније) од стања једнога грађанина или варошанина“, па вели:

„Измед ових различитих стања (сталежа)
И њихових сваке врсте знања
Најсрићније јест стање тежачко
И припросто оно населачко“.

Да то докаже, хвали сељаков прости живот и његову очврснутост према осталим сталежима, који се разнеже и онда тешко подносе тегобе живота. Ево тога упоређења:

„Јербо оног (сељака) исто здравље буди
У прозорје, кад устају људи,
Пак он иде с плугом на орање,
Као да би ишо на играње,
И њему је лак посао сваки,
Под којег полавицом таки
Би грађанин стењати морао,
Који није никада орао.
Он врућину и зиму једнако
Трпи увек и поднаша лако,

Обикнућем јербо је окалит
 И од сунца помало опалит,
 Гди грађанин одмах би рекао,
 Кад би несвист и слабост стекао,
 Да ће онда таки издахнути,
 Нити би се могао ганути.
 Његово је јило све укратко
 Припрост једек, ал га јиде слатко.
 Нит он тражи каквога зачиња,
 Нег што кухач, глад, његов начиња;
 Он не пије антиспазмотиком (средство за знојење),
 Нег зној тира копајућ мотиком,
 Пак се њему тако јисти рачи,
 Рекао би, да су све колачи.
 Жеђу гаси у зденцу дубоком
 Јали бистрим којим год потоком,
 Пак устане, када сврши јило,
 Прикрстив се опет прими дило (посао).
 А грађанин над здилом уздише,
 Замислив се по тањиру пише,
 Залогате по здели примеће,
 Он би јио, али му се неће.
 Један мисли: „Нисам пазарио,
 Пак како би за јило марио?
 Не покупих никад вересије,
 А у земљу ништа се не сије“.
 Другог жеља „већи“ бити мучи;
 Трећи рачун и за јилом учи,
 Јер страх ломи, сметнут бити с части,
 Пак ће онда сиромаш пропасти.
 Тога свега тежак не трибује,
 Што он ради, то сваком трибује.
 Његова је крух и храна роба,
 Коју мора имати утроба,
 И зато ју увик продат море (може),
 Јер јист ваља, другач бит не море“.

Тако је Рељковић још пре скоро 150 година писао и учио, а ми данас вајбоље видимо да је то тако и осећамо да је стање ратарско још позајбоље збринуто, статистичка пак наука сад баш какулира и предвиђа да ће се на обрађивање земље све већа пажња морати обратити, јер становништво све више расте на све стране, а слободне и необрађене јаке земље све је мање, која би од своје снаге, кад се узме у посао, могла толико да даје, да би целом човечанству било

ЉУБОМИР СТЕФАНОВИЋ,

ТРГОВАЦ НОВОСАДСКИ

Написао Љуб. Лотић

4. Стефановић као спомоћник.

Изненађен ослобођавањем, о којем пре тога није знао, Љуба се са сведоџбом о шегртовању у руци тронуту и срдечно опрости од свога господара и добротвора Хубера и дође кући, да се спрема за пут у Нови Сад.

Већ после три дана креће се он из Панчева лађом до Земуна, а оданде наставља пут колима у Нови Сад.

Растанак с матером, која га је испратила са врло много савета, поука и благослова и с Панчевом био је за њега врло тужан. Љуба је врло волео Панчево, прво, што је се тамо родио и свакога познавао, а друго и за то, што су и њега врло многи познавали, пазили, па и волели.

Панчево је и тада било врло живо трговачко место са веома много врло одличних Срба трговаца. Ови су се сви врло лепо живели међу собом, добро се слагали и једно другоме помагали. И млађе су лепо предусретали и поучавали, те је заиста лепо и пријатно било живети у такој средини. Владао је таки дух тада и међу српском интелигенцијом а и у самом народу у Панчеву. Није било свађе ни раздора, него су се сви лепо живели, а јавни послови су се сложено и споразумно радили.

Панчево је и у нашим опћим народним пословима било тада на великом гласу. Није било те опће народне ствари, у којој Панчевци нису по потреби и

доста. И Сибирија, и Америка и Канада све мање могу да извозе хране, јер и њима треба, и тако ће цена ратару све више скакати, а тиме се коло среће управо стрмоглавце окреће: оно, што је било доле, долази горе на прво место. Наши појмови о вредности сталежа и позива из темеља се преображавају и зато је на дневном реду у нас поклич: „Србине, не испуштај земље из шака!“ а за оне који немају земље: „Шаљите децу на привредне позиве!“

(Наставиће се)

Светско заузимање за трговачки сталеж

Читамо у „Тговинском Гласнику“, који излази у Београду следеће: „Да нам се не би замерило, да у овим писмима пренебрегавамо саопштења од специјалног интереса за трговачку омладину и њено образовање, приказујемо овде једно опсежно дело о савременој трговачкој настави, у целом свету. Ово је дело израђено, по налогу аустриског Министарства Просвете, и излази у Бечу, у више засебних свезака под насловом: „Das kommerzielle Bildungswesen der europaischen und aussereuropaischen Staaten“. Писци његови су: Др. Фридрих Длабац и Др. Иван Золгер. Прва свеска обухвата Енглеску, друга Немачку, трећа Белгију, Шпанију, Португалску, Србију и Босну, шеста Аустрију, седма Угарску, Хрватску и Славонију; остале пак свеске обухватају све друге државе на свету, као што се види, дело је од огромне важности, не само за трговачко образовање, него и за просветну политику у опште. Материјал за његову израду добављен је преко дипломатских и конзуларних заступништва у дотичним земљама, а сем тога искоришћена је у њему целокупна стручна књижевност тих држава. Издавачи су збиља успели да изнесу потпуну слику о напретку и главним начелима и правцима којима се разне државе руководе у питањима трговачког образовања. Дело чини утисак, да је у данашње доба трговачка настава постала жижа просветне политике свију земаља, што теже за напретком и очувањем свог положаја у међународној општој утакмици. У њему су нарочито важна саопштења и

најтеже бреме послова примили на себе. Особито у доба покрета Уједињене Српске Омладине играло је Панчево врло важну улогу. Тадашњи Омладинци из Панчева, као: др. Светислав Касапиневић, Каменко Јовановић, Јован Павловић, потоњи министар просвете у Ц. Гори Ђакон Бранко Рајић и други били су свагда међу првим вођама омладинским. Уз њих је српство у Панчеву вољно вршили све народне послове и бриге и радо давало жртве на све народне потребе. Није за бадава названо Панчево тада српском Шпартом.

На заузимање тих првака омладинаца, који су добро учили, да без напреднога средњег сталежа не може бити правога напретка нашем народу, основана је крајем шездесетих година XIX. века у Панчеву и Вечерња Школа за трговачку омладину, у којој су споменути омладинци и њихови другови бесплатно предавали. Из те школе изашли су врло многи наши одлични и данас живи и угледни трговци и родољуби, који су прави понос и нашем трговачком сталежу а и нашем народу.

Срба трговаца било је тада у Панчеву од сваке струке и то више него ма у којем другом месту где Срби живе. Особито су били на гласу житарски трговци, којих је било око 40, а који су радили са многим својим лађама, шлеповима и пропелерима. Трговци су скоро сви лепо напредовали.

У новије доба, откад је повећана железничка мрежа, знатно се смањио број Срба трговаца у Панчеву, али ипак их има толико и таквих, да још стоје на првом месту међу Србима трговцима у осталим местима.

погледи меродавних кругова појединих земаља о томе, на шта они највише полажу у погледу трговачког образовања као и организације наставе у њиховим земаљама.

Писци су прву свеску наменили Енглеској и њеном трговачком образовању, што је сасвим појмљиво кад се има у виду значај енглеске трговине. Остављајући нашим стручним, просветним и наставничким чињеницама, да подробније саопште и оцене ово дело, ми ћемо се ограничити на најмаркатије одлике и обележја енглеске и немачке трговачке образовности према оном како се она окарактерише у овом делу. Ова карактеристика показује нам уједно битне разлике између енглеског и немачког народа. Из ње се јасно види оригиналност и даровитост Енглеца с једна и вредноћа и систематичност Немаца с друге стране.

У Енглеској не полагаје се много на систематску и методичну трговачку наставу. Сви конгреси, да се једном утврди наставни програм за трговачко образовање, остали су јалови; пошто је увек у њима превлађивало мишљење: да није потребно, да се трговци одвоје од општег, и добију специјално образовање. Јер, трговачки се свет састоји из разних група и лица, са разним задацима и потребама. Онима који се баве механичким радом, нужно је пре свега: поштење, тачност, ревност и истрајност. Њима је довољна основна настава, допуњена стенографијом, писањем на машини и основима књиговодства. Лицима у одговорнијим положајима, потребно је стручно образовање а нарочито вештина у усменом и писменом изражавању, хитрина у рачунању (калкулација), знање страних језика, и основна начело народне економије. Људи пак, који претендирају, на доминирајуће положаје у трговини и индустрији, морају сем горњих, прибавити знања из трговачке политике, законодавства и политичке економије. Сви поменути конгреси изјаснили су се, да највећу важност треба полагати на опште образовање, и одсудно су устали против тога, да се млади људи који желе да се посвете трговачком позиву, још у самом почетку школовања шаљу у нарочите трговачке школе. Но зато је тражено, да се општа настава прилагођује потребама садашњости и практичног жи-

вота, и да се не поводи искључиво за традицијама старих унивеезитета.

У једном од тих конгреских извештаја налази се кратка, али тачна оцена енглеских стручњака о немачком трговачком образовању. Њу потврђују, у другој свесци овог дела о Немачкој, исцрпна и врло опширна излагања, те нас то за сад ослобођава потребе, да се у овом писму бавимо дуже карактеристиком немачке трговачке наставе. „Истина је, вели се у том извештају, да се у неким континенталним државама, а нарочито у Немачкој, отварају многобројне самосталне трговачке школе. Али наше је мишљење, да се необично трговински полет Немачке има у првом реду приписати њеном високом ступњу опште образовности, и да је велики развитак специјалних трговачких школа пре последица, него узрок њеног трговинског полета. При томе морамо приметити, да високи ступањ образовности у Немачкој, посредују већим делом њене чувене реалке. У њима се не траћи време на учење старих језика, него се уче темељно модерни језици и прирона наука.

И тако видимо, да најдаровитији трговачки народ на свету обавља своју трговачку наставу скоро искључиво у вези са општом школском организацијом, и да Енглези држе, да је за трговачко образовање довољно, ако се постојећим, основним, средњим и великим школама придаду још и одсеци за социјална трговачка знања и олакша што више посећивање вечерњих курсева трговачко-занатлиске наставе“.

Х. С. Д.

Ми додајемо овоме још ово: Хоће ли се наш трговачки сталеж осврнути на ово питање односно на сређење нашег трговачког сталежа. Хоће ли сванути дан и нашим омладинцима, када требају већ једном напретку ићи. Хоће ли се наћи људи, који би се заложили, да својом поуком, и својим добрим искуством притеку у помоћ нашим омладинцима, да их пробуди и тргне већ једном из дремежа? Време је томе већ давно ту, па за то пријатељи омладине не оклевајте, већ наоружајте Вашим искуством нашу омладину а Вашу узданицу, јер на млађима свет остаје.

Нови Сад се Љуби веома допао. Тадашње велико коло српске интелигенције, тако рећи искључиво српске трговачке радње и скоро све само српске куће у главним улицама, па живост Новог Сада дадоше му накнаде у тузи за Панчевом. Љуба се одмах не само привикао ту, него је баш заволео Нови Сад, где је тада било више него игде у нашем народу народнога одушевљења, свежине и живота.

У кући братовљој осећао се као у својој, а по слови у новој радњи братовљој давали су му и душевна задовољства, јер је стечено знање и спрему могао сад и у другој, и то новој радњи да покаже, па још у корист и помоћ своме брату.

Радња брата Љубинога била је шпецерајска и колонијална и налазила се у кући, где се данас налази Срп. Матица. Отворена је, после учињених припрема, 1. маја 1861. године.

Љуба је у новом спомоћничком животу имао више слободе кретања у друштву и животу, али је било и више опасности за њега: чиме да проводи слободно време, куда да иде и с киме да се дружи и спријатељи?

Знао је већ тада, да треба да се чува рђава друштва и да не треба да се спријатељи са сваким, а особито да се не да повести лакомисленим путем. Мало по мало, па је познао своје другове и нашао је себи достојне пријатеље, с којима се дружио, кад је радња била затворена.

Но први и најглавнији посао био је и овде Љуби рад и само рад у братовљој продавници. Посао је ишао врло добро, јер је Љубин брат Венијамин био на гласу као добар трговац у својој струци. Имао је

и велико познанство, те му је и то служило за помоћ да му радња добро иде.

Љуба је дошао само за неко време брату, док брат радњу не уреди и док се посао не упути. Кад је се то постигло, Љуба зажели да иде даље у свет, да стече и више науке и искуства.

У тој тежњи 15. септембра 1861. год. опрости се Љуба с Новим Садам.

И ма да је Љуба заволео Нови Сад, није хтео ту да остане, јер му је ту брат имао радњу, па га не би примили да у туђој радњи служи поред братовље. То ни он сам није волео, јер би се увек бојао да господар не посумња у њега да одаје тајне из радње своме брату. У братовљој опет радњи није то место, где би могао стећи толико науке и искуства као у туђој кући, те је тако морао ићи из Новог Сада.

Из живота Љубина у Новом Саду у то време може се толико рећи, да је Љуба, радом код брата и упоређујући посао у Новом Саду са Панчевом стекао и много новог искуства и многе нове погледе на трговачки рад и ред, те је доста проширио своје знање и умење.

Из упоређивања Љубина Новог Сада са Панчевом може се навести ово: У Новом Саду у то време било је већ више стотина јеврејских породица, а у Панчеву је пак било само 4 јеврејске куће. У Новом Саду биле су и многе разне агентурске радње, којих није било тада у Панчеву. Док је у Панчеву житарска трговина била јача него у Новом Саду, догле је у Новом Саду била знатно јача трговина вином, ракијом, дрвима и вуном.

За спомоћнике тада није било у Новом Саду ни-

ОМЛАДИНСКИ ГЛАСНИК

На седницама Новосадске Трг. Омладине примљени су једногласно за редовне чланове: Г. г. Милоша Арногљевића, Николау Батножића, Славка Војновића, Милана Вучковића, Васу Дмитрашиновића, Милана Еремића, Радивоја Иванчевића, Васу Коларског, Лазара Мандића, Тодора Мештеровића, Милорада Милићевог, Николау Николића, Димитрију Пајића, Петра Перића, Живка Поповог, Стевана Рукавину, Драгутина Швинда и Ђорђа Шувакова; за ванредног члана: г. Живко Ковановић а за потпомажућег г: Ђура Вукадиновић. Због одласка из Новог Сада брише се: Милорад Сазданић, а својеволјно иступа из чланства Милан Бадрљница.

Другарско вече Новосадске Трговачке Омладине, које је одржано 30. нов. о. г. по нов. испало је врло добро. На истом је предавао г. проф. Јован Живојновић, чији говор донашамо у данашњем броју у уводном чланку. После овог предавања отпевало је оvd. певачко друштво „Невен“ врло лепо и допадљиво. Након овог је наступила игранка. Око полак 11 часова приспео је омиљени члан Срп. Нар. Позоришта г. Гошић, који је врло уметнички приказао шалјиви приказ, а који је публика са смејом пратила и бурно тапшала. После овога је продужена игранка скопчанана са шалјивом поштом. Поклон који је намењен оном, који највише карата на овом друг. вечеру добије, добио је омладинац Милан Попов. Провод је трајао до после поноћи. Извештај доброволних прилога донашамо ниже. Жалимо, да нам се овдашњи трговци нису довољним бројем одазвали, што прописујемо Срп. Нар. Позоришту, које је тог вечера имало представу. Од трговаца били су само г. Стеван Капамација са цењ. породицом и г. Паја Ст. Јаковљевић. — Надамо се, да ће се у будуће (кад Позориште оде из Новог Сада) наши трговци боље одазвати. Нека је и овим путем најтоплија хвала г. Ј. Живојновићу, певачком друштву и тамбурашком збору „Невен“, а, г. Гошићу и нашој омладини, која је својеволјно основала тамбурашки збор, те на овом вечеру врло лепо и уредно са највећом прецизношћу све игре свирало.

Доброволног прилога добивено је К 52:50 а приложила

кахвих школа ни течајева, али су спомоћнике у самим трговинама знатно више упућивали и учили. Спомоћници су пак све то с пажњом примали, те их је свугде, а особито у Новом Саду, било врло много, и то веома спремних, одличних и способних, који су заиста на дику служили и себи и трговачком сталежу. Забаве трговачке омладине у Н. Саду биле су тада у целом народу на гласу.

Љуба је много шлифа и разних поука присвојио од тих спомоћника већ и за то кратко време бављења у Н. Саду. У друштвеном опхођењу пак много је се користио и тиме, што је одлазио у посету у трговачке куће, које су тада свима спомоћницима биле отворене. Омладину трговачку осим тога примала је радо и друга интелигенција, јер се омладина највећим делом врло лепо и уљудно понашала. Трговачка омладина тада је особито за то стицала неку особену углађеност у понашању а стекла и везе и са првим српским кућама, јер је у то време, особито код мануфактуре, јако било у моди т. зв. „хаузирање“, т. ј. да се роба носи у кућу на углед и избор. За то хаузирање шефови и старији момци давали су читав низ поука и упутстава млађима како треба да ступају у те кућа и како да се владају. Омладина је то, а особито они бољи, добро упамтила и тако се и владала, а тим је лепим понашањем стекла и поштовања и свагда и отворена врата и у најбољим нашим кућама.

У то време није било школа за играње, него се приликом састанака по кућама учило и играло. те је омладина трговачка већ и због играња била радо виђена у нашим интелигентнијим кућама.

су следећа г. г. По К 5 Љуб. Стефановића Син, К 3 Капамација, по К 2 Михајловић, Лазићеве, Живојинов, Влада Дима, Особље Д. С. Марковића, S. S., по К 1 Кириловић, Бабин, Д. Божић, П. Деђански Којић, Јован Живојновић, Шашић, Созданић, Јоћковић, Шашић, Д. Веселнић, Добросављевић, С. Капамација, К. Јовановић, Замуровић, К. К. Б. Стефановић, С. С. Асурчић, Гавриловић, П. Лацков, Рашковић, по 60 пот. С. Нинков, Р. Р. Стојшић, Ш. Ш., Ј. Обрадовић, Ј. Ђирић, по 50 пот. Бечејац, Месаровић, М. Бакић, по 40 пот. Здравко Субатин, Младе Марјанов, Милорад Шипош, Коњовић, Б. Грековић, Милаков и Крендић, Сајковић, Полак, М. М. Вукадиновић, П. П., по 30 пот. Н. Н., Цела, по 20 пот. Арсенијевић, Бакнажић.

Омладинац.

Шта је са вечерњом школом у Вел. Кикинди? Колико нам је познато, у Вел. Кикинди је отпочет рад у вечерњој школи, али незнамо све тачно, јер нам до данас још није званично јављено. Ми смо и досада молили све наше омладине, да нам јаве свој рад а нарочито рад своје вечерње школе, па нека нам је и овом приликом дозвољено упитати позване у Вел. Кикинди, зашто нам до данас нису још ништа о својој вечерњој школи јавили? Зашто нам не јаве колико разреда имају, колико часова се предаје, колико ученика се уписало, ко предаје и најпосле ко су чланови Школског Савета.

О забави Српске Трговачке Омладине у Руми. У недељу 2. новембра о. г. одржала је наша омладина забаву са игранком у корист своје вечерње школе. Може се рећи, да је, како морални, тако исто и материјални успех исте врло повољан. Нарочито се мора истакнути, да је програм у свим тачкама изведен на потпуно задовољство. Мушки збор наше омладине отпевао је допадљиво и лепо две песме и то: „Химну срп. трг. омладине“ и „Песму Српских Соколова“. Гђица Зора Николајевић извела је на гласовиру врло вешто и прецизно две пијесе. Госп. Душан Поповић, управитељ наше вечерње школе оцртао је, у врло смишљеном и то, не само за трговачку омладину, него и за сав трговачки сталеж. Нарочито је нагласио, да ће школа моћи постићи само онда потпун успех, ако је они, који су на то најпре позвани, а то су госп. трговци, што издашније, са правом вољом и енерги-

Од важнијих народних догађаја за време свога бављења у Новом Саду Љуба се сећа прославе педесетогодишњице службовања патријарха Јосифа Рајачића и посвећења Никанора Грујића посвећенога епископа, који је тада држао говор у цркви, који је око четир часа трајао. Ова светковина и чин у исти дан су били. Такође сећа се и знамените прославе стогодишњице рођења Саве Текелије у Новом Саду, на којој су били врло многи најодличнији Срби, па и Мађари.

Као спомоћник, Љуба код свога брата није имао сталну плату, него га је брат само издржавао и за пут лепо опремио.

Исте године 17. септ. Љуба стигне у Белу Цркву, путујући лађом до Базјаша а оданде даље железницом, где је ступио као спомоћник у велику шпецерајску радњу фирме Шустер и Филдер. Ова је радња имала и велику трафику.

По тадашњем обичају млађи су у трговинама били 6 седмица дана на пробу и онда им се према спремности и употребљивости плата одређивала и то годишња а не као данас на месец или им се пак рекло да не могу бити акцептовани.

Овако на пробу и Љуба је провео у овој радњи 6 седмица дана. Кад је истекло време пробе, један од шефова дозове Љубу и рече му, да су с њиме и његовим радом и спремом потпуно задовољни и да желе да остане код њих. Плата ће му бити уз стан и храну 300 фор. годишње. Затим запита Љубу, да ли прима понуду, на што он одговори да прима. Љуба је као почетник спомоћник био врло изненађен за оно време тако сјајном и неочекиваном понудом.

Од какве је важности вечерња школа трговачке омладине и за саме шефове трговце.

У многим нашим местима постоје од више година вечерња школа трговачке омладине, о којима се није много писало, чекајући да се нађе најбољи пут и начин за те школе. И у Загребу има од 3 године таква школа, а у новије време и г. г. трговци већма су се заинтересовали за ту школу, па су држали и скуп један. На том скупу Срба трговаца говорио је и госп. Никола Ђук, трговац загребачки. Како је тај говор од ширег значаја, то га ево доносимо из Привредника.

Трговачки подмладак у раду спрема се за рад. Од те школе боље ни савршеније нема. Из књига може човек научити мислити и говорити, али радити никако научити не може. Зато је у трговини и сваком раду окретнији и напреднији онај, који је учио за тезгом, а то је у практичном раду, а не само у скамији. Они, који уче трговину у скамији, раде школски и чиновнички, шаблонски, по одређеном времену, а не раде како посао захтева. Али то опет не значи, да је будућем трговцу довољно оно знање, што га он задобије за тезгом. Време данас не напредује као некада, него јури, па доноси сасвим друкчије захтеве. Што која година више, тражи се од трговца све веће знање, све већа спрема, и у раду, али и у науци. После нас, који буду трговци, мораће бити од нас ученији и спремнији. А после нас долазе данашњи шегрти, и данашњи млади момци. А ти шегрти не могу да походе школу, и за то им се на други који начин мора пружити наука. Другог пак начина нема, него што је вечерња школа. Ту је вечерњу школу за младе момке отворио Привредник. У тој Привредниковој вечерњој школи омладина има да научи све оно, што ће јој од преке потребе бити за живот и рад. У те науке спада књиговодство, које је потребно сваком трговцу; па кореспонденција са контоарским пословима и са краснописом; па трговачки закон, менично право, и о кредиту; па трговачка рачуница; па узанц, промет робе и утецај саобраћаја на трговину; па познавање робе; па наука о здрављу. Те науке неће омладина учити у тој мери, да зна о њима колико какав професор, него само онолико, колико је за трговца потребно, а то је, да зна оно најважније, оно што ће сваком почетнику дати маха, да поуздано коракне у почетку рада, а да не падне и не пропадне.

Као и друге школе што су од помоћи кући, тако и та вечерња школа ваља да је од помоћи трговцу. Да могу родитељи своју децу у свему да спреме, не би их слали у школу. А тако ни трговац не може да спреми своје млађе у свему, јер нема кад. Од силног посла нема трговац данас кад да скрене довољну пажњу ни на своју децу, а кад ће тек на млађе у раду: да их упућује, како ће водити књиге, како ће писати писма, како ће наручивати коју робу и т. д. и т. д. То нити шегрт учи у шегртској школи, нити има прилике после млад момак да научи где, ако му се не створи сама прилика, каква је по свем свету за ваљане момке удешена, каква је и Привредникова вечерња школа.

Учећи те вечерње школе, младић има више користи. Једно научи оно, што ће му помоћи да буде напредан трговац, а друго од тога учења постане озбиљнији, те боље цени време, своје здравље и мудар живот. Та га школа одвраћа од неразумног живота, од живота, који му убија и здравље и новац. Који се младићи друже с књигом, немају кад да се друже с неваљалим друштвом. Друкчији су у послу они трезвени, спремни, који се спремају и журе да буду своји господари, него они који су за све нехатни и немарни, који не мисле што ће бити сутра. А вечерња школа сваког упућује да мисли о себи и о својој будућности. А који то мисли, тај се отима, трчи, ради, пази, учи, те у томе боље свршава послове своје шефу. Као што се види, у интересу је дакле и трговаца шефова, да им млађи похађају вечерњу школу. Што спремнији и озбиљнији млађи, то им је и посао бољи, а тим су они и сталоженији и сталнији. Места мењају они неваљали, колебљиви вечито незадовољни. А то су опет они, који не уче и не читају, те место у то, они проводе време у неразумном животу, харчећи што имају новца. На тај начин постају оно, што се зову дешператери, пропалице. Томе да стане на пут, да наша омладина не пропаде, Привредник је изашао на сусрет. Привредник с једне стране помаже младим људима да науче што, а с друге их стране мами на уредан живот. На уредан живот мами их са задругом за штедњу. Који ваљани Србин уредно и стално улаже у ту задругу, тај може да добије кредита до пет пута онолико колико је заштедио. А помаже их При-

вредник да уче вечерњу школу тиме, што им је дао бадава просторије за школу, огрев, осветлење и све друго што школи треба. Ту имају они и читаоницу, и забаве своје.

Рекли смо, да од тога шефови имају користи, кад им се млађи поправљају, кад читају, кад уче и штеде. И онда сасвим би природно било, да шефови у томе помагању изађу на сусрет Привреднику. Срамота би било, да загребачки трговци у томе изостану иза оних места и крајева, где те школе у рукама имају сами трговци, који редом долазе и на сама предавања. На тај начин и сами чују по нешто, што су знали, па су заборавили, или што нису знали. А и та школа згодна је прилика, да се и ван радње нађе шеф са својим млађим, те да престане она отуђеност и затегнутост између господара и млађих. Млађи ако не пријатељују господару, тешко и њима и њему. А да им пријатељују ваља да има прилике, где ће се видети, да је шеф њима пријатељ. А боље прилике за то нема, него што је вечерња школа.

Шеф може много учинити, да одбровољи млађе за школу. Ето само да кажем шта ја радим. Сваки мој млађи зна, да ја водим рачун о томе, да ли иде он у школу, и да га ја према томе ценим. Онима, који сврше течај вечерње школе ваљано, повисим плату са 10 круна месечно. А ту имам и ја свој рачун, јер знам, да ће ми сви ти бити бољи у послу. Имао сам двојицу, који нису издржали до краја течаја, и њима нисам повећао плаћу, и ако је један од њих био мој рођак.

Могу вам рећи и истински потврдити, да су моји сви момци, који су вечерњу школу свр-

шили, постали много бољи, много озбиљнији, сабранији, учтивији и много окретнији и у радњи и ван радње, у друштву. У свом интересу од сада ћу ту школу још и више протежирати. Али и вас молим, да и ви од вашег сваког помоћника безусловно тражите, да мора посећивати ту школу, ако жели да га унапредите у плаћи и радњи, кад течај сврши. На тај начин доћи ћете до бољих, до поузданијих и до сталнијих помоћника.

Кад помоћници виде, да им господар и сам цени ту школу, да у њу долази, и да их према њој унапређује, онда ће и они прегнути свом снагом на ту страну. То ваља да чинимо као господари радње, по своме рачуну и по својој користи, да би добили боље раднике и боље будуће млађе колеге. Али то ваља да чинимо и као Срби, да би подигли што боље српске куће, и што достојније наследнике у српском роду, и на српском раду, па кад дође ред на њих да прихвате, где смо ми прекинули, да би наставили боље и јаче, јер дижући себе, дизаће они и спомен нама, прецима својим, који се сад заузимамо за бољитак њихов. Човеку је већ дато, да жели, да га у раду замени, који је добар и њему достојан. То налаже њему понос и успех у раду његовом. А достојне и ваљане наследнике дужни смо ми сами подизати и спремати, као што су то чинили и наши преци. Зато пружимо руку омладини нашој, да је подигнемо, да је извучемо из опасности свакидашњег живота, и да је упутимо на пут среће и напретка, па ће она онда и нама бити од много веће користи, особито кад наше заузимање потпуно схвати.

јом, потпомажу. Чланови наше омладине извели су уз пријатељско суделовање гђице: Наде Каракашевић, Смиље Јекић, Ангелине Ђорђевић и Драгице Каленић, позоришни комад: „Бангалоз“. Дилетанти су додељене им улоге извели тако, да су потпуно заслужили бурно одобравање, којим их је публика наградила, за њихово вешто и окретно извођење комада. Управни одбор сматра за пријатну дужност, да се најлепше захвали свим гђицама и господи, која су се драговољно примили суделовања у програму наше забаве, па тиме допринели, да је иста могла постићи тако леп успех у сваком погледу. Материјални успех ове забаве је такођер леп и задовољавајући, јер је иста донела добровољних прилога К 531.80, од улазница К 294—, укупно К 825.80, одбивени трошкови од К 251.40, остао је чист приход К 574.40. Морам напоменути, да нам је ова наша забава показала, тако јасно и скоро опипљиво, врло лепа својства наше омладине, која би се са само мало воље и труда могла развити до врло лепих успеха. Наиме опазило се, да наша омладина може, кад само хоће, саставити врло леп мушки збор за певање, а тако исто да има смисла за дилетанско извођење позоришних комада. Држим, да неби требало пустити, да ова својства спавају и да их будимо од забаве до забаве, него би се требало тиме озбиљно позабавити; јер би се тиме везала омладина на озбиљан посао и привикавала на дисциплину, па неби морала своје слободно време трошити у беспослице, које јој нису баш ни од какове користи. Неговањем лепих особина постигли би, да омладина поред стручног образовања вечерњих школа добије и друштвено образовање. Тиме би се потпомогла, да нама организаација пође што боље и успешније своје узвишеном циљу, који мора сваком искреном пријатељу наше омладине увек лебдити пред очима.

Рума, 15. XI. 1913.

Младен Радаковић,
тајник.

Исказ добровољних прилога на забави срп. трговачке омладине у Руми одржане 2. новембра 1913. По К 50: Срп. певачко друштво у Руми, по К 20: Г. г. Јелка удова Шевић, Никола Ђуришић; по К 13: Г. Стеван Георгијевић; по К 10:

Г. г. Јован Пазарски, Ђока Жигић, Josef Löwy Врест, Александар Ј. Ђуричић; по К 8 г. Браћа Димитријевић; по К 6.80 Никола Мирковић; по К 6 г. Др. Младен Симоновић; по К 5 Г. г. Никола Милеуснић, Миша Ђорђевић и Син, Цветко Марковић, Сава Ј. Крстић, Станимир Ј. Крстић, Питл Јани, Стојан Косанић, Данило Удицки, Миленко Николајевић, Пера Ђуришић млађи, Емил Каракашевић, И. Пенић, S. Neumann, Давид Турчић, Rosenstock, Rosenberg, Др. Милош Николајевић, Никола Милчић, Дамјан Марковић из Ирига, Јова Ђуришић, И. Дворник, Грос и Лазић, Вића Грујић, Јосиф Шваб, Н. Стејниц, Н. Бенедик и Марко Мићић из Инђије; по К 4.80 г. Ђока Малетић; по К 4 Г. г. Александар Костић, Др. Гуидо Соретић, Н. Решофски, Милан Живановић, Др. Стеван Добричић, Н. Вајс, Бранко Белић; по К 3.40 г. Јоца Остојић; по К 3 Г. г. Бранко Јанковић и брат, Јован Ст. Дудић, Гавра Дујановић, Јозеф Розенцвајг, Тоша Цибрић, Јосиф Фриц, Георг Прандел, Адолф Бахрих и др., Пенић, Леви, Никола Павловић, Дејан Михајловић, Др. Мир. Лукић, Сомбор, Павле Радић, Грац; по К 2: Г. г. Стева Момчиловић, Милан Вујин, Пера Мирковић, Мата Јарић, Јован Станојчић, Сава Панкеричан, Вељко Вилић, Јеврем Степановић, Војислав Николајевић, М. Бошњак-ковић, Путник, Војислав Николић, Паја Петровић, Михајловић, Тајбнер и комп., М. Ђенановић, Павловуи, А. Буреш, Богдановић, Шохер, Арнолд Калман, Васа Вујић, Јулиус Грин, Симон Ланг, Вејс, И. Шен, Н. Волф, Н. Ауспитц, Вејсберг, Девић, Микш, Драган Шандор, Ц. А. Мамие, Јосеф Ернст, Росенберг Хуго, Е. Посовитц, Рудолф Богалт, Станислав Кампл, Јосеф Ернст, Келерт, Слобода, Васа Мркишић, Љубомир Бикар, Давид Гаишин, Филип Херцог, Јол Чернек, Михајло Павловић, Грос Шандор, Моз. Вертхејм, А. Клејчек, Даница Петровић, Н. Југовић, Милан Коњевић, Јарак, Пера Вилић, Влада Дима, И. Турк, Миливој Радин, И. Вилхелм, Хуго Росенберг, Л. Леви; по К 1.80 г. Моја Медић; по К 1.60 Г. г. Аца Циковац, Гавра Пуљевић; по К 1.50 Н. Н.; по К 1: Г. г. Пера Орловић, Лаза Јовановић, Н. Мукахирн, Н. Н., Игњат Кампл, Михајло Панић, И. Крстић, Н. Н., Стеван Девић, Крста Рашета, Гросман, Крондорфер Сауербрун, Н. Н., Н. Н., Н. Н., Арон Клејн, Дејан Михајловић, Н. Н., Н. Н., Јосеф Шварц,

Два Љубина шефа били су родови: таст (Филдер) и зет (Шустер) и живели су и у једној кући. У овој кући имао је Љуба прилике да стече нових погледа и поука и у погледу начина живота и домаћег реда. Стари шеф био је узорит у сваком погледу и украшен многим људским и трговачким врлинама а така му је била и жена и кћи. Зет пак Шустер, официрски син, по срцу добар и способан за рад, био је без врућег места и лак па издавању. Зато ова радња и није тако напредовала, као што би били напредовали, да је и Шустер био као они остали.

Овде је био ред у главном као и код Хубера у Панчеву, само што су помоћници имали овде сваких 14 дана наизменце недељом после подне излаз и то до 7 часова у вече.

И у Б. Цркви живот је био угодан, и ма да није био тако жив као у Н. Саду, па ни као у Панчеву. И овде је трговачка омладина била добро примљена у кућама. Српских радња било је и у Б. Цркви доста и на броју, а и по материјалној им снази.

Стефановић је овде могао да заштеди од прве плате око 200—240 фор. годишње. Сву своју уштеду шиљао је брату у Н. Сад.

После годину дана шефови повисе Стефановићу плату на 360 фор. Сад је могао већ и око 300 фор. годишње да шиље брату. С овом платом остао је Стефановић у овој радњи до априла 1864. год.

Да би се у струци даље усавршио а и више света видео, Љуба, по препоруци брата му из Н. Сада, добије место у Пешти код фирме Браћа Штробенц, са платом од 40 фор. месечно и станом, огревом и по-

слугом али без хране. Плата је овде била мања него у Б. Цркви зато, што је осим плате било овде и споредних прихода и то за посреднички и кореспондентски посао са Балканом. Овај се посао радио после подне према поруџбинама а пре подне су се поруџбине паковале. Овај споредни приход могао је годишње да изнесе око 400 фор. Настао је тај приход пак отуда, што је код ове фирме наручивано много и такве робе, које није било у тој радњи, него су помоћници којима је то поверено, ту робу код других радња набављали. За тај труд пак добивали су од господара изванстан ^о у име провизије.

И у овој радњи могао је Љуба да заштеди прве године око 400 фор.

Друге године плата му је била 65 фор. месечно и опет око толико зараде од провинције и за кореспондентски посао.

Док је у овој радњи био, Љуба је имао прилике да упозна тако рећи сву трговину у Пешти и све врсте робе по квалитету. Имао је прилике да упозна где се добива најбоља а опет најјефтинија роба, и научио је да уме купити робу уз најповољније погодбе.

Будући да је све ово врло брзо присвојио, и робу свагда добру и повољно куповао, па како су и муштерије на Истоку биле задовољне са робом, то су и шефови сваки дан све већма били задовољни с Љубиним овим послом и све већма су му излазили на сусрет са поверењем. На брзо дала је ова фирма Љуби и да инкасује своте код разних фирми и банки са тзв. инкасо упутницама. Овај се посао ретко коме даје, а ко га добије, знак је, да ужива највеће поверење.

Н. Н., Осерге, Свобода, Н. Н., Н. Н., Н. Н.; по 80 пот.: Г.г. Сава Јовановић, Радослав Неофитовић, Никола Стојановић, Н. Трифуновић, И. Живановић, Сима Димић; по 50 пот. Н. Н., по 40 пот. Г.г. Н. Серватци, Н. Н., Н. Н., Н. Н., Н. Н. Горњим прилагачима изриче најтоплију хвалу Управа Српске Трговачке Омладине у Руми.

I. село Вел. Бечкеречке Трговачке Омладине. Дана 2.(15.) новембра о. г. приредила је Вел. Бечкеречка Трговачка Омладина своје I. село, које је било врло лепо посећено, — сала је била дупком пуна. Г. протопресвитер Бура Страјић са његовим поучним предавањем о „Лазару и Сиромасу“ како у нашој омладини тако и у публици слушаоце јако задовољио. Лепо је одиграла улогу „Девојка са Жигицама“ дирљиву сцену гђца Емилија Поповић. Тамбурашки збор В. Б. Т. О. „Узданица“ свирао је српске народне песме. Глумачки одиграли су мелодраму „Маћедонски Рањеник и Вила“ гђца Емилија Поповић и г. Живојин Јовандић уз бурно тапшање. Г. Светозар Станков са његовим монологом „Пијаница и Пас“ особито је развеселио публику. После програма на захтев посетилаца настала је играшка.

ПРИВРЕДНЕ НОВОСТИ

Аустро-Угарска Банка је снизила каматну стопу. На седници од четвртка 14. (27.) о. м. снижена је каматна стопа (банкрата) са $\frac{1}{2}\%$, дакле са досадањих 6% на $5\frac{1}{2}\%$. Лањске године 26. октобра је званична каматна стопа са 5% на $5\frac{1}{2}\%$ а 16. новембра исте године је са $5\frac{1}{2}\%$ на 6% повишена. Даклем пуну годину дана је банкрата непроменљиво на 6% стајала. Ово радосно снижење каматне стопе доказује, да се прилике на берзи побољшавају, и да су неосновани страни напади на финансијско стање наше монархије, и, можемо се дакле надати, да ће се вратити старо, мирно и угодно доба, које нам је пре 2 до 3 год. отела проклета криза и која је целим светом овладава те многе њих са поља свога опстанка покосила.

Као спомоћник и у тако великом граду као што је Пешта, Љуба је врло мало трошио. Све потребе свео је на најскромнију меру. Ово су му били редовни издаци: За доручак и ручак плаћао је месечно 12 фор; за вечеру трошио је дневно по 10 новч., купујући уз хлеб кад сира, кад масла, салфаладе и др. Четвртком пак и недељом имао је на трошак за вечеру по 50 новч. до 1 форинте, али и тада обично није све потрошио. Тих дана ишао је у друштво, докле других дана није ишао никуда од куће. На одело је Љуба сарамерно већ више трошио, будући је сматрао да увек треба да је чисто и уредно обучен. Али је зато одело веома чувао, те му је дуго трајало.

Друштво се састајало у кафанама и гостионицама и провод је био врло солидан без пијанчења, којег тада није бивало. Највише се проводило време у песми и причању.

У то друштво долазила је и српска академска омладина. Ови су омладинци често водили дебату о различним питањима, те је се и трговачка омладина, која је то са пажњом слушала, могла тиме много користити. У та друштва свраћали су и народни прваци, кад су се у Пешти бавили, као: др. Светозар Милетић, др. Јован Јовановић-Змај, др. Ђорђе Натошевич и др. Од академских омладинаца пак сећа се Стефановић између осталих ових: Јована Туромана, Мише Димитријевића, Илије Вучетића, Влајка Мајинског, Стевана Поповића-Пеције, Стевана В. Поповића, Паје Гостовића, Младена Мађаревића итд.

У то време постојала је у Пешти ђачка дружина Преодница. Посредовањем Љубиним и трговачка омла-

Новац. У минулој седмици указало се знатно побољшање на новчаном тргу на свим светским берзама.

У Будимпешти се новчано стање знатно поправило. Сваки дан стижу како из Беча, тако и из иноземства велике понуде новца.

Нарочито се указала велика понуда новца на берлинској берзи, где је новац данас са $\frac{3}{4}\%$ јефтинији него у Лондону. шта виша валда још никад није било. У Берлину је сада врло велика понуда новца, тако да се данас тамо дневни новац по 2% шта више и испод овога може набавити. Према томе није искључено, да ће Немачка Државна Банка каматну стопу у скорим опет снизити.

Вредносни папири. Почетком ове недеље указало се на берзи вредносних папира приметно побољшање. Угарске крунске ренте су пре кратког времена, које усљед оскудице новца које пак усљед уписа нових $4\frac{1}{2}\%$ државних каматница, јако спале. Но новчано побољшање је прометнике (шпекуланте) који се баве купо-продајем каматонских папира нагонило, да своје улоге ваде и да за исте вредносне папире купе, који им данас већи проценат доноси него улог. Усљед тражења истих папира скочила им је течајна вредност са $K 1-1\cdot 50$ на сваки сто круна, што чини према уложном проценту отприлике $\frac{4}{10}\%$ више. Односно папири по даношњој течајној вредности доносе $5-$ до $4\cdot 90\%$ дочим улози само $4-4\frac{1}{2}\%$.

Црна Гора и Угарска трговина. Како је престао рат на Балкану, извоз Угарске је у Црну Гору знатно скочио.

Тиме се тумачи, што је Цетиње, Подгорица, Никшић, Даниловград, и многи други, пуни Угарских тргов. путника, који сви без изузетка праве одличне послове. После закључка мира извезено је у Црну Гору, само мушког и дечијег одела 34.000 комада — реч је о Угарском производу.

Ма да мораторијум Црне Горе истиче тек фебруара месеца идуће године сви трговци плаћају готовим парама. Истина плаћају перперима, које путници пошаљу Ц. Горској Нар. Банци, а ова упућује путем наших завода крунску вредност овамо. Тако се помажу у овој околности. Јасно је је, да је вредноћа црногорских трговаца одлична. Занимљива је околност, упоредо са нашом државом, да ниједан трговац Ц. Горе није пао под стечај за време рата!

дина могла је да одлази на састанке тога друштва и да слуша предавања. Стефановић је стекао врло много пријатеља међу том ученом омладином.

Из тих састанака развио се између целе српске омладине без разлике занимања и многи заједнички рад, а особито пак приређивање забава у народне сврхе. Така забава одржана је и год. 1864. На тој су забави суделовала певачка друштва и академске и трговачке омладине. Академску омладину поучавали су у певању Ђорђе Звекић и Гена Стојановић, а трговачку Стеван Поповић-Пеци, потоњи градски начелник новосадски. Међу певачима у трговачкој омладини једно од првих места заузимао је Стефановић, стари певач још из панчевачког певачког друштва.

Но Стефановић поред тога што је вољно и вредно вршио свој посао у радњи и у српском друштву, није заборавио ни на врло важну задаћу о свом даљем образовању. Распитавши се где би могао узимати часове ради даљег стручног образовања, ступа већ 1. новембра 1864. год. у вечерњу школу Јована К. Хауга, професора из чувене тада трговачке школе Николе Резера. Ову школу свршио је Стефановић за шест месеца са врло добрим успехом — како то се у сведоци потврђује. За ту школу плаћао је месечно по 5 форинти. Школа је држана 3—4 пута седмично а у њој су се предавани сви предмети трговачких струка.

Са овим знањем још се већма проширио поглед Стефановићев, те је још и боље могао схватити трговински живот у тако великом месту, као што је Пешта.

У Пешти је било и много тамних страна живота и много примамљивих порока, али је Стефановић јаком

Доказ привреднога полета имамо већ и у томе случају, што је аутомобилски саобраћај Котар-Цетиње много бољи, што значи цветање државе, ако разуме шта значе добра саобраћајна сродства у једној земљи.

Тако је у Црној Гори новца пуно. А код нас? Код нас је 27. о. м. истина пала каматна стопа нотне банке за $\frac{1}{2}\%$, а то би требало да значи и постепени престанак кризе — ужасне кризе — но ја чисто сумњам? Јер, кад знамо да је наша монархија ишла чак и у земљу долара по зајам, кад знамо како је Француска ускратила зајам нашој монархији и кад знамо како је Берхтолд разметљиво — у своме експозеу — затворио врата пред француским пријатељством (капиталом) и кад знамо да је наша државна биланса — осим лане и преклане — и од 1. I. до 31. VIII. о. г. ужасно пасивна. Од куда опадање кризе? Није ли то усиљено имитовање немачке „Reichsbanke“?

С. Ф. О.

НОВОСТИ

За концерт музичке школе велико је интересовање на основу критике коју су светске новине писале за уметницу Лолу Тези. Концерт је идуће недеље са овим одабраним програмом: 1. Concert Emolt, 2. Bach. chacon, 3. Paganini: Concert D. Dan, 4. а) Tschai Kowszky: Serenade melangvoligre б) Cesar Cvi: Orientale в) Бајић: Romance г) Бајић: La Dance. г) Broms Joachim: Ungarische tanz: № 5. Све ове тачке свираће гђа Лола Тези уз пратњу гђе Ержике Хофман. Места за Н. Т. О. уступио је г. Бајић стајање на балкону по 40 пот., које се улазнице могу добити у омладини Н. Т. О.

Закони о порези одгођени на 3 године. Министар финансија Јован Телески издао је ових дана наредбу у којој јавља, да влада неће уводити у живот нове законе о порези, — још за три године.

Помоћ поплавленима. Министарски савет решио је да изда нове марке чији ће се приход употребити као помоћ пострадалима од поплаве. Осим редовне цене, плаћаће се још 2 пот. више за сваку марку и те 2 пот. употребиће се на добротворне сврхе.

Венчао се. Симпатични и ревносни члан Ст. Пазовачке Српске Трговачке Омладине г. Драгомир Страјин, рођени брат угледног и вредног ст. пазовачког трговца г. Јована Страјина, венчао се у недељу 20. окт. (2. нов.) о. г. са милом гђицом Зором Влаовићевом у Дечу. Младом брачном пару

вољом све то избегао и увек се држао пута врлина и није се дао завести на криве стазе. Место да траћи време на бескорисне проводе, коцкања и друге страсти, врло често, кад је имао слободна времена, пролазио је Пешту и Будим унакрст и проучавао њихов трговински живот као и поједине радње и творнице а и све друго што је било од вредности да се види.

Љуба је имао и један племенит породични задатак да врши, а то је, да помаже евоју матер и сестру, што је он уз своја два брата врло радо чинио. Он је радо пристао да му брат Миша из његове заштеде шиље матери свакога месеца колико је на њега спадало. На тој основи, што је морао и матер да помаже, био је ослобођен од војничке службе.

После двогодишњега бављења у Пешти дозна Љуба, да Ђорђе Атанацковић, трговац новосадски жели да преда другоме своју шпецерајску радњу. Љуба у жељи да прими ту радњу, брзо се опрости с Пештом и многим својим пријатељима и дође у Нови Сад. Ту се упусти у преговоре са истим трговцем и помоћу својих пријатеља, који су га препоручили, прими ту радњу. Сад му се испунила највећа тежња његова: да постане самосталан и свој господар.

(Наставиће се)

желимо да их у животу вазда срећа прати. Г. Драгомир Страјин етаблирао се овога лета у Дечу (Срему). Засновао је врло лепу радњу, која показује добре успехе већ сад на почетку рада, а сад се и добро оженио. Г. Страјин је велики пријатељ српске трговачке омладине; вредан је и озбиљан млад човек, а уз то печен трговац, па је оправдана нада, да ће постићи жељени успех.

Верење. Наш искрени пријатељ Радислав Путник, родом из Панчева а књиговођа Срп. Еск. Д. Д. у Митровици, верио се ових дана са врлом госпођицом Софијом Цветковићевом из Вршца. Познавајући нашег Радислава као агилна, вредна, солидна и у сваком погледу потпуно спремна човека, а сажалевајући га као оца двоје ситне дечице, искрено се радујемо, да је нашао себи племениту душу, која ће ову ситну дечицу као рођену надгледати и однеговати их. Ми нашем милом Радиславу и његовој вереници искрено честитамо и желимо им сретна живота.

РАЗНО

Наш прилог. Господар Никола Ђук, трговац из Загреба, држао је поучно предавање: „Од какве је важности вечерња школа трговачке омладине и за саме шефове трговце“, овај леп говор прилажемо данашњем броју нашега листа у 1000 примерака, па препоручујемо најтоплије сваком читаоцу, да га са великом пажњом прочита и добро угуби, јер је исто, од велике важности како за једног тако исто и за све остале. Дао Бог, да се и остали наши трговци угледају на госп. Ђука, па се онда можемо надати, да ће се већ једном и то питање средити.

Десет заповести за незадовољне друштвене чланове, саставило је уредништво немачког листа „Rundschau für Gemeindebeamte“, па као згодну ствар преносимо их и ми у наш лист, јер знамо, да и међу нашом омладином има незадовољних чланова. Кад их има у организацијама других народа није никакво чудо, што их и у нас има. Тој нашој незадовољној браћи препоручујемо, да ових десет заповести науче напамет, јер само тада ће моћи бити „дика и понос“ своје организације.

1. Оговарај своје друштво у свакој прилици!
2. Попрети одмах иступом или отпором, чим ти се ма и мало шта у друштву не свиђа!
3. Не пропусти, да свакоме потанко растумачиш, како са радом друштвеним никако ниси споразуман!
4. Ако си се посвађао са којим чланом друштвеним, онда се свакако ради тога освети самом друштву!
5. Свакоме, који штогод ради у корист друштва, мораш подметнути, да ради из личне користи! чувај се зато, да урадиш што за друштво, јер би се и теби слично што могло подметати.
6. Не посеђуј друштвене састанке.
7. Не ради никад ништа добро о оним реткима у друштву, који у њему раде за побољшање твојих прилика!
8. Ако си можда паметнији од кога одборника, чекај док он учини какву погрешку или штогод пропусти, па га тада тек нападни! Дакако, да је тога часа своје боље и паметније мисли мораш придржати у себи и за себе.
9. Не заборави никад на скупштинама опонирати „из принципијелних разлога“, јер ти си зачин скупштине, ти си њезина со, бибер и т. д. — Да то ниси биле би скупштине без укуса.
10. Падне ли ти што исправно на памет, ти ипак протуслови, јер иначе не би био онај, који све боље зна! Па будеш ли све то радио можеш се поносити, да ће ти се свак дивити као паметном човеку, који би једини био онај „прави“.

Највећа количина радиума. Највећу количину радиума, коју је досада икоји научни институт имао, ових дана је добио физички институт бечкога универзитета. Ради тога стављено је на расположење Академији Наука у Бечу, од стране тамошње државне владе, 10.000 кгр. руде уранове (уранпехленде) из Јоахимстала. Прерада ових руда, извршена под надзором д-р Улриха, дала је три грама радиумових једињења, од којих један грам чистог радиумова хлорида. Један грам од добијених радиумових једињења уступљен је, ради научних истраживања, Сер Виљему Рамсеју. Трошкови око набавке и прераде руда износили су 25.000 марака, тако да је један грам чистог радијума справљен по цену од 8500 марака, што је сразмерно јефтино, пошто је фабрична цена његова 340.000 марака. Добивени препарати чувају се у судовима од кварца. Они су у првом реду намењени за одредбу спонтаног развића топлоте од стране радиума. Доцније ће се извршити огледи и радови о употреби радиума за медицинске сврхе.

Течни радиум. Лондонска академија наука добила је извештај од сир Ернеста Касела, који је основао Радијумски институт, да му помоћу течног ваздуха пошло за руком да произведе радиум у течност на тај начин омогући сипање у флашице и лакшу употребу радијума као лек. Овај течни радијум је у опште јевтинији овако добијен и моћи ће се више употребљавати као драгоцен лек, јер је у досадањем стању тешко употребљаван и врло скуп. У коликој ће мери бити корисно дејство радијумових зракора у оваквом стању, показће пракса. О овој значајној новости немачки лист „Дан“ покушао је да што више сазна о овоме и с научне стране и сазнао је да су и у немачким лабораторијама одавно већ покушавали да претварају радијум у течност и да то у Немачкој није тако нова ствар. Али овоме Енглезу припада слава за ово откриће. Сам хемијски процес при претварању радијума у течну стању, оснива се на особини радијума, јер он не испушта само зраке, већ и гасове. И енглески научњак је први успео да тај гас, који радијум испушта, споји са течним ваздухом и створи једну нову течност, која се као и свака друга може чувати у флашицама. Али важност ове вести из Лондона не лежи у томе што је учињено једно ново откриће, већ у томе, што је сада створена могућност да се радијум јевтиније и лакше употребљава као лек, јер је до сада већ доказано да је он од огромне важности и користи при лечењу.

Нова врста необично јаког стакла. Из Лондона јављају да су тамо правили пробе са неким новим стаклом и резултати су веома повољни. Стакло је састављено из три провидна тела. Између две стаклене плоче метне се танак лист ксулонита (једна врста целуоида). Као веза служи гликоза. Све се то скупа стисне хидрауличном пресом. То је стакло онда тако јако да не пуца ни под најјачим ударцем. Једна плоча дебела један палац одолевала је испалењем пушчаном танету. То ново стакло не може се ни дијамантом резати. Стакло то, ако и провидношћу достигне старо стакло, имаће велику будућност.

Раса сиромашних. Д-р А. Никефоро, професор универзитета у Лондону, доказује да у данашњем друштву постоје две сасвим различите расе људске: раса сиромашних и раса имућних људи. Ове се две расе разликују, на основу његових мерења, не само телесним особинама (тежином, величином, физиономијом, обимом груди, главе итд.) већ и душевним својствима и етнографским знацима. Никефоро тврди да је већа разлика између сиромашних и богатих становника Беча, или Париза, него ли између самих сиромашних становника Беча и Париза. Сиромашне класе представљају, по њему, преисторијске остатке у данашњем друштву. Своје погледе изложио је д-р Никефоро у делима: „Снага и Богатство“ (Турин). „Биолошка и економска истраживања о пауперизму“ (Липиска). Вредно би било да наши лекари, нарочито школски, сваковрним мерењем сиромашних и имућних ученика испитују, да ли у нас постоје те две расе у друштву, да ли може наша раса, према својим економским и хигијенским погодбама, да се изједначи н. пр. са германском расом, у погледу школовања? Ово би био, држимо, захвалан материјал

за оцену: да ли се могу нпр. германске васпитне системе непосредно и непромењено пресадити у наше друштво!

Мисли. Тешко да има нечега бешчастијега него сматрати рад као терет и не поштовати га ради њега самога. Ко је здрав, а расположе добрим умним и телесним моћима, за тога је рад највеће уживање на свету. И богаташ има двојном већу дужност, да се радом покаже достојан својега имања. Беспосличар је нечастан човек. Халиер.

Из рачуна. Неки газда погодио свога аргатина (раденика) на 60 дана под тим условима, да му за сваки дан у који ради, плати К 1.50, а раденик пак ако не ради има газди да плати, као глобу, 50 потура дневно. При истеку 60 дана добио је аргатин 24 круне. Питање је сада, колико је дана овај радио а колико није?

2400 круна има да се подели на њих троје и то: први има да добије 400 круна више него други, а други пак има да добије 400 круна више него трећи. Колико ће сваки дакле добити?

Један дечко упита свога оца: „Је ли бабо, колико је мени година?“ а бабо му одговори: „Ја и ти заједно имамо 60 година, а ја и мој бабо т. ј. твој деда имамо заједно 120 година, а ти и мој бабо т. ј. твој деда имате заједно 96 год.“ Ето ти сад па рачунај. П. Д.

Решење задаћа из рачуна. Омладинац Ненад Живић из Вел. Кикинде, шаље нам израђене задатке, које смо у нашем листу доносили и пише нам ово: Шаљем Вам онако како сам ја решио рачуне из последња два броја „Трговачке Омладине“. Мени а и многим овде, та се идеја допада, те би Вас молили, да и у будуће такве задаће изнесите.

Решење:

Бр. 20. Т. О. Пре него што је пошао из Новог Сада, имао је Цига 30 потура. Тако је могао возар три пута Циги дуплирати остатак, па опет да му овај да четврти пут последњих 16 путара.

Бр. 21. Т. О. При заједничкој вечери било је 14 људи 14 жена и 2 детета. Те кад плати сваки човек К 2, свака жена К 1.50 и свако дете 50 пот., само тако су могли сви заједно платити К 50.

Гостионичар је купио: 1 ћурку К 10, 9 гусака по К 5 укупно К 45, 90 пилића по 50 пот. укупно К 45. Када све саберемо, добијамо 100 ком. разних живина за К 100.

Исправак. У допису из Митровице поткрале се неке штампарске погрешке, које овом приликом исправљамо. Место Јавановић, треба Јовановић, место Мита Стајић треба Мита Савић, место Богдан Лакошевић треба Богдан Лалошевић.

ОГЛАС

ПЕРЛЕСКА СРЕСКА ШТЕДИОНИЦА Д. Д.
потребује

ПОДКЊИГОВОЋУ

евентуално

ВЕЋБЕНИКА.

Плата према способности.

СЕНТОМАШАНИН

Лист за просвету, привреду и остале народне потребе.

Власник:	ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ.	Рукописи шаљу се на уредништво а новац за претплату а огласе на администрацију »Сентомашанина«	Одговорни уредник:
СТЕВАН Л. ГАВАНСКИ	на $\frac{1}{4}$ годину 6 Кр. на $\frac{1}{2}$ године 3 » на $\frac{3}{4}$ године 2 » Поједини бројеви 10 пот.	Неплаћена писма не примају се. Огласи се рачунају по тарифи ако се више пута увршћује рачунају се јефтиније.	ЂОКА РАДУЛОВИЋ.

СА ДРУГАРСКОГ ВЕЧЕРА ТРГ. И ЗАНАТ. ОМЛАДИНЕ У СТАРОМ БЕЧЕЈУ.

На Ваш позив ево дођох у вашу средину, да се на овом вашем другарском вечеру поразговарамо о вашој будућности и као трговаца и као Срба.

Минуло је више од 500 година, како се застава српске слободе вила, како је последњи српски барјактар Бошко Југовић свој крсташ барјак јуначки испустио у ладној и крвавој Ситници и за пуних пет векова Србин је тамновао, робовао као сиротиња раја. Историја је забележила, какве је муке и невоље подносио српски народ, и потоња поколења ће се поносити својим јуначким дедовима.

Србин је сневао о својој слободи пуних пет векова, један другом шапатом је зборио, да га нечује душманин, који је тражио главу сиротиње раје. Заветна мисао Србинова беше: »Осветити Косово« покајати своје старе, и опростити се ропства.

И сину дан српског ослобођења, сунце слободе роди се Србину. Сва словенска племена обрадовала се овом ослобођењу, јер сви други народи беху

противни дотадањем раду Словена, јер су ови радили на слози Словена и тај рад назваше »Славизам«.

Друго је време настало сад Место »Славизма« ускрсао је »Србизам«. Ово дакле треба да је основа подлога нашега рада. Сви ви драга браћо знате, да је трговина у чивуцким рукама, сви ви добро знате, да су чивути окретни и сложни, они помажу један другог у сваком случају. Но ви знате и то да се они прилагођавају свим политичким приликама. Они из рачуна постају оне народности у којој су држави. Па ипак имају они једно лепо и узвишено начело, кога се они безусловно придржавају, а то је: Пре свега Јеврејство.

То је дакле полазна тачка Вама, као српској омладини, као потомцима дичних српских јунака мора бити полазна тачка: Србизам.

Име језик, и образ, то је светиња, коју треба ви као синови свога народа одлучно да браните, на сваком месту и свугде да се тиме поносите, у сваком раду у сваком потхвату треба то да вам је на уму.

Сваки напредан човек тражи науку, сваки такав човек збира је, јер у данашње време сваки онај, ко ништа

не учи, ништа и не зна, и ко ништа не зна ништа и не вреди, а ко ништа не вреди, не вреди ни да живи.

Сваки је народ јак ако је материјално јаки. Али образован свет увек ће бити материјално јачи од оних који нису образовани. Французи и Енглези су данас најбогатији народи али су они и најобразованији.

Српски народ је демократски народ, и доста сиромашан. Кад би прегли, да га ојачамо материјално, врло би тешко успевали, јер природно је, да треба оног помагати ко мало има, а ми по готову сви мало имамо.

Наши стари су боље живели. То ће те много пута чути у нашем народу, но неће да помисле на ону нашу пословицу: стари људи стари обичаји, не ће да помишљавају и на начин живота наших старих, на прилике тадање и данашње.

У српском народу је валда било људи, који су били истакнути као јавни радници свога народа, а међутим људима је било и људи, који и ако нису умно помагали наше прваке, помагали су их и морално и материјално. У борби кроз пуних 40 и више година били су српски трговци и занат-

ПОДЛИСТАК.

КАКО ЋЕМО СЕ САЧУВАТИ ОД КОЛЕРЕ.

Колера је заразна болест у човечјим цревима. Колеру проузрокује нарочито заразна кличка лучаста облика, названа у науци колерни вибрион или колерни бацил. Колерног проузроковача знамо и познајемо га.

Свакидашње искуство нас учи, да се знаног и познатог непријатеља можемо лакше и брже сачувати, него ли од незнаног и непознатог непријатеља. Колерног непријатеља познајемо, зато се можемо од колере много лакше сачувати, него ли од других болести (скрлетице, пегавог тифуса и т. д.), чије проузроковање још незнајемо.

А да се колере сачувамо, ваља послушати ове савете:

1. За време у које влада колера, треба живети онаквим животом, каквим смо већ навикли да животом.

Никакве велике промене у начину живота не смејемо увађати. Ваља бити само умерен, нарочито у јелу и пићу. С јелом и пићем се у колерно доба никад не сме претеривати.

2. Доказано је, да се колерни бацил раз-

вије тек кад стигне у црева. У желудцу, дакле куд храна прво стигне из уста, колерни се бацил не развија. Доказано је још, да сокови желудачни, који се луче само у здравом и исправном желудцу, сатиру и уништавају колерне клице. А то значи: ми можемо и прогутати колерне бациле, колерни бацили могу буди којим начином и доспети у наш желудац, те ако наш желудац буде лучио све своје сокове, онда се не треба бојати, да ћемо се разболети од колере, јер ће желудачни сокови сатрти све колеричне клице у нашем желудцу.

Ако пак наш желудац буде ма и најмање поремећен, те ако с тога наш желудац не буде у стању да потре колерне бациле, које ми може бити имамо у нама, онда ће колерне клице остати у животу у желудцу, па ће из желудца слободно моћи да пређу у црева.

У цревима нема више сокова, који уништавају колерне клице, за то оне у цревима бујају и множе се у милионе и тако стварају све страшне појаве колерног разбољевања.

У Колерно доба ваља дакле сачувати здрав и исправан желудац.

3. Док влада колера, ако у месту нема водовода, нити чисте изворске и планинске воде, већ се народ служи водом из бунара, чесама или пак пије речну воду, ваља онда пити

само варену или прокувану воду, којој ћемо ради бољег укуса додати мало куњске соли или лимуновог сока. Исто тако прокуваном водом ваља прати судове и прибор за јело и искључиво употребити је за умивање и купање.

4. За време колере не смеју се јести живе и некуване животне намирнице. Једи само добро кувана и печена јела. Воће немој јести свеже, већ га једи само укуваног у виду компота. Зелене салате никако не једи, јер су баште, из којих се салата уноси обично крај река, те се земљиште наводњава сумњивом, речном водом. Нарочито избегавај краставце и љуте паприке. Краставци лако изазову пролив а паприка често пута својом љутином поремети правилну радњу нашег желудца.

Не једи сира са пијаце, нити купуј од млекара кисело млеко. Ако ти и тих јела мора бити на трпези, потражи сир у колачима (швајцарски, годомински, качкаваљ) па кору опкружи и баци. Млеко кисели код своје куће.

5. Ако ниси пре колерног доба пио алкохолног немој се пропијати; не терај силом колеру »црњаком«, јер ти у »црњак« може својом киселином пореметити желудачне сокове па је онда колери пут отворен у црева. Не у- зимај у се којекакве лекове и чувај се »спасоносних капљица« против колере; твоје здра-

лије први војници свога народа, били су најистранији.

Наши стари трговци били су добри и ваљани Срби, а вредни и штедљиви трговци. Наши стари трговци нису имали на расположењу стручног образовања, али су зато ипак знали добро трговати.

Време се мења, а у времену и људи. И прилике су друге биле, кад су наши стари трговци трговали. У тим временима наши трговци нису располагали бог зна каквим образовањем, али им оно није било ни потребно. Данас, наши трговци безусловно треба да стичу себи образовања како свецка још више стручног. А где ће наћи то образовање? Где ће наћи ту душевну храну? Одговор је кратак и јасан: у школи.

Јест школа је дом, у коме треба потражити ово, а ако немамо школе, постарајмо се да је имамо, да је подигнемо, она треба да нам је уточиште науке и образовања.

Већ прва знања, које треба у детињству да стичемо, тражимо у нашој основној школи, јер без тог првог знања већ као деца не можемо бити у друштву.

Па кад би се запитали: шта је управо задаћа школе? Уверен сам, да не би знали тачно одговорити на ово питање. (Са њиме нису начисто ни школски људи). Школа је позвана и да васпитава и да образује. И једно и друго од велике је потребе и великог значаја.

Васпитање је у нашем животу оно што би могли и простије рећи: ваља се и не ваља се. Ви врло добро знате, шта је добро а шта зло, али мала деца које не знају ово разликовати, родитељи их упућују овим речима. Благо ли си га оној деци, чији родитељи овако раде својом децом, јер још од малена их уче само добру, а за кога се добро лепи, бива само добар и ваљан човек. То је оно домаће васпитање, које се опажа на свакоме појединцу у приватним животу. То што се улева у душу детињу, наставља се доцније у младића са оно; пристоји се и не пристоји. Ово да како треба да се дотиче свакога, а нарочито младог трговца, који треба да задобије што више добрих људи и потрошача оне робе, коју он продаје. У школи ће имати прилике, да што више чита и учи,

вом желудцу не треба никаква киселина за варење, нити ти треба дезинфекција желудца растворима сублимата, једне тинктуре и хиперманганског калија. Не труј и не упропашћуј свој желудац, јер поново запамти, да само здрав желудац даје довољног отпора колерним клицама.

6. Избаци из свог обичаја руковање; не рукуј се ни с ким, јер не знаш нити можеш знати, шта све предаје твојим рукама уобичајени пријатељски стисак руке.

7. Држи руке своје и уста увек чисто. Пре јела увек опери добро своје руке водом и сапуном. После јела увек добро опери зубе и испери уста.

Погледај своје зубе, па кварне и шкрботине одмах повади из вилица. Не злоупотребљуј прање руку сублиматским раствором. Често прање у сублимату нагриза нокте, разнежи спољну кожу на рукама, те кожа испуца. Пукотине на кожи могу примити многе заразне клице из ваздуха, те тако створити опасна и дуготрајна запаљена кожа и поткожног ткања.

8. Купај се најмање једанпут недељно, а

треба да му се омили књига и штиво како би своје слободно време употребио на читање лепих књига, које племене срце и душу. То би било васпитање душе и срца.

Но трговцима свакако поред овога треба у данашњем времену и стручног образовања.

Сви ми врло добро знамо, да је данас утакмица (конкуренција) врло велика, и да то такмачење не може нам трговац да издржи. А за што? Многи и многи трговац не располаже баш стручним образовањем, не располаже окретношћу трговачком, те постаје жртва свога незнања.

У данашњем просветном времену тражи се од сваког чиновника законом одређена предспрема. Наши трговци не располажу тиме. Ми немамо трговца, који би имали по неколико гимназија. Наш народ даје своју децу у трговину, неки од морања, неки из сујете.

И једва чека да му се син ослободи, да му отвори радњу, не мислећи, какве ће последице бити.

Кад би се могло узаконити оно, што је пре две десетине година препоручивао један занатлија. Да сваки шегрт мора имати 4 гимназије, а по том 3 године шегртовања и 6 година службе као помоћник. Свакако ће вам ово изгледати претерано. Но кад узмете данашње прилике и у њима наше занатлије, видићете мало њих, да живе животом достојним једног занатлије, још јаднији живот једног родитеља, који има да се брине за своју породицу, да их рани и да их одрани, да се збрине за њих и за будући им живот.

Не стиче се знање само у школи. Путовање по свету, посматрање свега онога што човек види, и размишљавање о томе, допуњује оно знање којим човек располаже, богати се искуством, а искуство је најбољи учитељ.

Школа нам даје теорију а стваран рад пружа нам праксу, која нам даје основ за даљи рад.

Не журимо дакле да што пре стигнемо у море друштвеног живота, не журимо, него полако се спремајмо за живот и то темељно, да нас таласи друштвени не понесу собом у матичин вртлог, да нас не ухвати матица те да се утопимо.

На посао дакле. Не часите часа,

тако исто пресвлачи и доње рубље. Чистоћа тела и одела доприноси пола здравља.

9. Не лутај улицама без потребе. Не посећуј колерне болеснике, па ма да су само и сумњиви на колеру. Не узимај ништа из такве сумњиве куће, не једи и не пиј ту ништа, јер се зато можеш доцније горко кајати. Кад се са улице вратиш кући, истари добро своју обућу од блата и прашине. Добро је, да пређеш два-три пута кроз раствор сублимата или црног карбола пре но што уђеш у кућу. Ако имаш деце код куће, најбоље је скинути обућу на пољу у трему.

10. Ако ли те задеси несрећа, па и поред све твоје пажње ипак боли неко из твоје непосредне околине, не губи главу и не бежи, јер знај да се у тој збуњености лако прегреш и лакше и колера добија. Зато одмах позиви лекара и добро слушај његове савете.

Ако се болесник пренесе у болницу на лечење, одмах затвори одају, у којој је болесник боравио и нека нико не улази у њу, докле год се честито не очисти, не ориба под и све ствари по соби. Собне зидове ваља наново

дигите себи школу, тражите себи начина, како би се заодела оним оруђем знања, које нисте себи знали скупити, пропустилисте или нисте имали прилике да то учините. На вама је, да се сами бринете о себи. Помози се сам па ћу ти и ја помоћи — вели Бог.

Купујте књиге, оснујте себи књижницу и збирајте себи знање, јер: знање је светлост знање је моћ.

На завршетку овог малог мог предавања молим Вас врло лепо драга браћо. да ми не замерите, јер ми је и време кратко било, а ја држим да и ви сви врло добро знате шта вреди данас образован човек. У то име поздрављам Вас и желим, да што пре отпочнете рад у вашој стручној школи, да што пре напредак покажете, а уверен сам, да ће те наћи пријатеља у овом вашем лепом потхвату.

У то име: сретан вам рад. На другарском вечеру трг. и занат. омладине у Ст. Бечеју говорио.

Витомир Рунић—Баба.

Навикавајте деду на чистоћу.

Чистоћа је половина здравља, вели наша пословица, а свака народна пословица основана је на дуготрајном и темељном искуству, па тако и ова, што се односи на здравље. А сви знамо, да је здравље највеће благо човеково, па ако желимо да стечемо то највеће благо за себе, а нарочито за потомство, за децу своју, морамо га ми чувати, а морамо и децу своју још од малоће навикавати да га чувају. Навика је једна мука, а одвика две, вели опет наша пословица. Што човек у младости навикне, пређе му, тако рећи, у крв и он и кад хоће коју навикну да отисне, не може. Узмите само дуванције, каквом се муком муче да га оставе, кад у старије дане осете да им дуван не чини добро, па не могу ни онда да га се отресу, кад се увере, да им шкоди и да им здравље ремети. Из тога се види, каква је велика моћ навика. Па кад човек може да се навикне на тако горке и непријатне ствари, као што је дуван, како се не би могао навићи на много пријатније и боље ствари, као што је чистоћа.

Деца воле да се брчкају. Гледао

нрекрити, а све ствари на којима је болесник лежао добро искувати, а ако ствари нису од велике вредности најбоље их је спалити. По градовима и у престоници треба пријавити одмах општинској власти, да се одаје и ове загађене ствари прописно дезинфицију.

Ако болесник остане да болује у кући, онда болесника ваља одмах издвојити од осталих здравих и поверити га нези које озбиљније жене или разборитог момка. Болесниковој околини мора бити јасно, да се болест може пренети само изметом и бљувањком болесника. Зато измет и бљувањак ваља хватати у нарочите судове, по којима посипати одмах сублиматски раствор или кречно млеко, да се колерне клице на лицу места сатру и униште. За сва друга упутства треба се обратити лекару.

А ти драги читаоче, добро проучи ове напомене, проучи их и послушај их на добро твоје и твоје околине.

Д-р В. Кујунцић — Куманово

сам кад се купају одојчад, како се радују кад их мати почне свлачити да их купа, те хоће пре времена да скоче у воду. А видео сам их и како се радо брчкају и бацакају у води, те плачу, кад их ваде из корита. Наравно, да треба пазити у какву се воду деца спуштају, јер има случајева, да се деца опаре; спусте се у врло топлу воду и онда се деца уплаше и плачу кад год виде да им се спрема купање. Многе матере мисле, да је вода добра [за купање одојчади, кад мати може руку да држи у њој. Матерама које раде, кувају, перу, отупе руке и могу много већу топлоту одржати, него што може детиња нежна кожа. Таке матере морају другу пробу узети, да мере топлоту воде, у коју ће купати дете. Најзгоднија је мера, да се го лакат спусти у воду, јер је он најнежнији, па ако мати осети на лакту, да може издржати топлоту, онда се може и дете спуштати без бојазни, да ће се опарити. То је нужно и зато, да дете не добије страх од купања него да тражи да се купа.

Мала се деца купају прве године сваки дан, друге године, сваки други дан и тако сваке године с једним даном мање, док се шесте и седме године тек по једанпут седмично купају; али се међутим сваки дан умивају и сваке недељу мију (перу главе). На то умивање и прање главе, морамо такође децу још од малена навикнути, да се сами умивају и чешће перу руке. Не треба деци никад допустити, да узимају хлеб и јело у прљаве руке. Они свашта хватају, свуда брљају својим ручицама и онда најлакше навуку болест. Чим се дете оразуми, т. ј. чим је навршило три ил четир године, ваља га упућивати да се сваки дан сам умива. Дете ваља учити како ће се умивати. Не да се полива у шаку или како неки прости људи чине, да узме у уста воде, па да из уста сипа у шаке и онда лице пере, него нека свака кућа спреми за децу лавор (леден), а сиромашнији обичну већу чинију (зделу) за умивање, па у то да се успе доста воде, а вода да је увек оне температуре, какав је ваздух у соби, где се живи.

Не ваља навикавати децу, да се умивају и перу топлом водом, јер се тако разнеже и најлакше назебу. Боље је и хладнијом него топлом водом, јер онда очврсне и врат и лице према зими и хладноћи. А кад се дете умива, треба увек да је до појаса голо и да сваки дан пере лице врат, уши, прса, руке до рамена и да се сваки дан испира испод пазува. На тај начин се најбоље одржи свежина тела, најбоље са очврсне према промени времена. Убрус за дете, па и за одраслог, нека је од кудељна платна и нека се њима добро избрише и истре (изриба). То одржи кожу чисту, свежу и младу.

Када се деца навикну на такав начин умивања, неће им бити потребни ни шалови око врата, ни дуксери испод кошуље ни кад је најјача зима и најбоље ће се сачувати од кијавице и вратобоље (крајника).

Матере, које на ово не пазе и које не навикавају децу на овако невину, а тако корисну навику, имаће много чешћих и много већих тегоба за здравље своје деце и многе ће ноћи пребити због болести своје деце.

И школа треба да иде за тим, да

ову лепу навику одомаћи код својих ученика. Многи родитељи и што би хтели, не доспевају на то, да своју децу перу и навикавају на чистоћу. С тога је школа позвана, да надопуни то, што кућа или неће, или не зна, или не може. Свако забавиште, па и свака основна школа по горњим напреднијим и просвећенијим крајевима Европе имају по више лавора (легена) у својим школама, па како опазе, да је које дете дошло у школу неумивено или неочешљано и прљаво, мора то у школи да обави. Не пушта се друкчије међу осталу децу. То би се лако дало завести и по нашим школама и ми би са малим трошком имали светлији, здравији и уреднији нараштај.

Вести из места.

Скупштинска седница Сентомашке политичне општине. У прошлу суботу одржата скупштина следећа решења је донела: 1.) Саветовање о продаји општинског шпитаља: Решено да се шпитаљ и празан плац на каналу прода. 2.) Молба српског православног свештенства ради доделења баште. Тражене баште додољењ, 3.) Извештај одбора о закупу кривајског риболова. Издат риболов на 15 год. уз 3000 кр. годишње закупнине Свракином из Куле. 4.) Извештај поглаварства о здравственом стању. Извештај, да је поглаварство потребне кораке учинило ради сузбијања колере, узето на знање.

Продаја општинске кафане. Дознали смо, да је овдашња општина пуномоћ дала чивуту Вигу из Новог Сада, да општинску кафану прода. Ето наших главешина! Док друге општине купују такве зграде наша општина продаје, да после неколико година да двоструку цену да натраг купити може.

Ратарска Певачка дружина. Председник бивше ратарске певачке дружине још није сазвао раздружујућу скупштину. Ми држимо, да би боље било одржати раздружујућу скупштину и иметак предати Занатлијској Омладини, јер је у ратарској певачкој дружини највише занатлија било, — него да власт узме иметак у своје руке из разлога што ратарска певачка дружина није имала одобрена правила.

Тамбурашка дружина Удружења Сентомашке Занатлијске Омладине. Чланови г. г. Бранко Парошки, Милош Придрашки, Сима Лекић, Радивој Дињашки, Тоша Сремачки и Лаза Субаков сазвати су на договор, који ће се у недељу у 4 сата после подне у Занатлијској Задрузи одржати.

Колера. По досадањим извештајима колера се појавила у Чуругу, Тителу, Ади, Бечеју, Петровцу, Сентомашу и т. д. По чињеним мерама за сузбијање колере изгледа, да је у Сентомашу најопасније. Поред појачања жандармерије добили смо 50—60 војника. По ђупријама и друмовима постављени су солдати, и пазе да неби нико могао изнети, јело, пиће и т. д. Може бити да је то и оправдано, но неумесна изгледа та наредба, да се нов сечени еспап, дрва, угал, ципеле, папуче и готово одело не да изнети. У осталим општинама где се колера појавила те забране нема, па зашто баш у Сентомашу мора да буде? Занатлије, који од пијаца и вашара живе, забраном,

износа еспапа Туријских и Надаљских муштерија и укинућем вашара дошли су у незгодан и веома критичан положај. Појмљиво је, да плаћања многи неће моћи одржати, зато се решише, да мораторијум траже. Трговина такођер осећа грдне штете а Туринци и Надаљчани иду у такођер колеричан Бечеј (где је солгабировао) и пазаре јер је трговина и извоз слободан. Да ли чини општина шта у корист трговаца и напаћених занатлија?

† **Гђа Милка Илић.** умрла је у четвртак у 80 год. своје старости.

Оплакују је три сина Никола Илић ц. к. капетан у мировини, Мика чиновник у Новом Саду, и Паја учитељ у Босни, и кћи. Лепосава овд учитељица са многобројном родбином. Покојници нека је лака црна земља а својти наше саучешће.

† **Милан Капларски** трговачки помоћник умро је у 20. год. свога млађаног живота. Укоп је био у петак после подне. *Лака му црна земља!*

Две нове српске радње. Наши млади трговци Ђорђе Мудрински и Рада Зеремски отворили су овде своје радње и тиме увећали број српских трговаца. Ђорђе је отворио шпецерајску радњу у кући гђе. Катице Манојловић (танте).

Трговина је на лепом месту и живом промету. Познавајући спрему овог младог Србина желимо му среће у подuzeћу и препоручујемо га нашем свету. А од његове стране очекујемо најлепшу предусретљивост и солидност у раду му. Рада Зеремски је отворио радњу сечене робе, у Вондриној кући. Као солидног мирног и ваљаног трговца, који сваког лепо прихваћа, желимо му, да се подигне на своје ноге. И ако скроман, баш тиме ће задобити себи пријатеља, који ће га свугде прихватити. Наше је место велико, а наших Срба има доста, те могу а и треба наши трговци да се подигну, и они да задовоље своје потрошаче. Нека им је са срећом.

Вести са стране.

Српски језик у Угарској. Историја нам је забележила да је највећи угарски краљ Матија писао српска писма властима на Балкану, у својој књијници имао много учених Далматинаца, а његову Црну Чету предводиле су српске војводе Змај Деспот Вук и браћа Јакшићи. После хрватског препорода при нагодби представници Хрватске и Славоније стекли су право да хрватски говоре у угарском сабору, а сад иза великог препород српског листови доносе да је будимпештанско градско веће закључило да се у свима престоничким градским школама учи српски језик као обавезан предмет, јер предстоји ново доба, у коме ће српски предњаци водити војску угарских трговаца на пријатељско привредно освајање Балкана за угарску трговину, па да од Пожуна до Солуна овлада српски језик у трговини, кзо што је негда владао у источној дипломатији. Српка Трговачка Омладино, спремај се за велики позив!

Карађорђевог споменик. Прошле недеље, када је свечано дочекана победоносна српска војска из последњег

рата, учествовала је и она и грађанство у великој народној свечаности. Наиме тада је откривен споменик Великоме Карађорђу, зачетнику народног ослобођења и оснивања нове српске државе, које је сада на развалинама Турске онако сјајно довршено. Сретно потомство дочекало је остварење замисли оца Србије.

Онима, који желе доћи у Каменицу на славу и у бербу. На основу наредбе сремске жупаније од 29. августа 1913. бр. 26779 забрањени су у целој сремској жупанији сајмови и црквени зборови (славе) због бојазни од колере. С тога се овим путем даје на знање, да каменичка српска црква ове године о Малој госпојини неће славити. Уједно се упозоравају сви који мисле доћи у бербу у Каменицу, да из места која су колером заражена, у опште не долазе, јер неће бити у место пуштени. Они, из места где је колера било а сада нема — морају донети од дотичног поглаварства сведоцбу, да последњих 12 дана у месту одакле долази није било случаја болесног од колере, — иначе ни ти неће бити у селу пуштени. Ово се нарочито тиче оних, који мисле доћи да за време бербе раде и беру у Каменици.

Кћи пука — погинула. Руски топнички Михајловски пук у Батуму имао је «своју» кћер. Официри су о свом трошку васпитавали Раису Михајловску, нахоче. Прозвала се Михајловска по имену пука. Ових дана отишла је Михајловска у град Александропољ у госте. Ту се са једном другарицом и њеним пријатељем извезла на екипажи изван града. Кад су се увече враћали кући, војничка је стража пуцала, је се то често догађа ту, на граници, те једно тане погоди Раису Михајловску, која је на месту остала мртва. Сахрањена је у присуству официра Михајловског пука, који су достојно ожалили «своју кћер.

Комесаријатски преки суд. Дознајемо, да је комесаријатски митрополијски црквено школски савет одржао преки суд и Васу Стајића осудио на губитак професерског места у сомборској препарандији. Није хтео да са-

чкаеа, шта ће да реши поротни суд у Сегедину, него га је већ 1. августа ове год. коначно отпустио и обуставио му плату. Док се поближе информисемо, проговоримо о тој ствари још коју, али већ сада се види да су комесари способни и да буду чланови прекога суда.

ПРИВРЕДНИКОВ ПАТРОНАТ даваће свечан парастот за покој душе свима својим покојним члановима и добротворима У 8½ САТИ ПРЕ ПОДНЕ 10. (23.) СЕПТЕМБРА о. г. као на дан, кад је »ПРИВРЕДНИК« почео свој рад.

Борба против комесаријата. Пишу нам из Новог Села код Панчева: Комесаријатска конзисторија разрешила је нашу црквену скупштину, јер је протестовала против укидања автономije, Свештеник Чедомир Удицки добио је налог, данађе петорицу поузданих људи, који ће се примити устарабарске части и дочекати комесарчиће, кад дођу да копају гроб автономiji наше црквене општине. Чује се, да су се неки примили, да буду устарабари, а кад дознамо за њихова имена, објавићемо их. У недељу је црквеној скупштини прочитана одлука о распуштању њеном, али је црквена скупштина изјавила да не признаје ни ту комесаријатску одлуку као што не признаје ни комесарске наметнуте власти. Наред се се и даље борити за своја права.

Богати не траже помоћи за своју децу. Али остале здраве и ваљане Србе јаче од 12 до 15 година ко препоручи Привреднику, чини себи задужбину, детету добротворство, а народу највећу услугу.

Књижевност.

Лист матице српске. Изашла је 294 књ. *Летописа* с овом садржином: 1. Д-р Емил Поповић Пеција, Изгубљене милиаре (о врло маленим просечним жетвама најглавнијих пољопривредних биљака у Угарској, нарочито у бачкој и торонталској жупанији). — 2. Мимета Јакшић, Из нових песама. — 3. Исидора Секулића, Вељко Петровић као приповедач, — 4. Д-р Милан Ђурчин, Доде Илирство (II). — 5.

Т. Стефановић Вилевски, Беодра после деспота Стевана Лазаревића (I). — 6. Просветни преглед: Љ. Лотић, О уређењу учитељских плата у Угарској. — 7. Књижевност. Д-р В. Ђорђевић, Два нова издања Горског венца — Марко Цар, Pietro Kasandrić, Santi popolari serbi e croati — Др. Н. Радојичић, Н. П. Благоев, Правни и социјални изгледи на богомилит — М. Малетин, Gárdonyi, A Balkanszövetség és Magyarország — Др. Фран Илешич, Доситеј Обрадовић у Словенаца — Socialna Matica у Горици — Култура — Уметнички обрт — Евгеника. — 8. Гласник. Др. Тихомир Остојић, Програм Књига за Народ. Књиге матице српске за год. 1913 Бр. 44, Јарани од Светозара Ђоровића (награђена приповетка), бр. 45. Одабране приповетке Буда Будисављевића Приједорског, бр. 46. Чланци из историје књижевности.

Претплата на Летопис К. 6, за иноземство К. 8, на Књиги матице српске К. 4, за иноземство К. 5. — Претплата се шаље Благјиници Матице Српске у Нови Сад. — Чланови Матици добивају сва ова издања бесплатно. — Ко се ове године упише за члана и пошаље прву рату од К. 20, добива сва овогодишња.

Ко је издајица рода српскога?

Издајица је свога рода српскога ко се год не држи аманета својих предака, својих родољуба, учитеља својих и просветитеља.

А тај аманет гласи:

Не улажите Срби своје уштећене новце у туђе заводе, већ купујте особито ви Срби ратари земљу или улажите што сте уштедили у ваљане Српске Задруге или у добре чисто српске новчане заводе.

Треба да се сва наша снага прибира и да остане у нашим рукама, да се сами међусобно приберемо, да се крепимо, снажимо, помажемо, па ће нам онда, али само онда, и Бог помоћи.

СЕНТОМАШКА ПИЈАЦА.

Извештај 6. (19 септембра) 1913 год.

Житна пијаца.

Пшеница нова по мц.	К. 20.40
Кукуруз „ „	15.—
Клипови „ „	6. 60
Зоб „ „	13.20
Јечам „ „	14.—
Раж „ „	15.—

Свињи.

Свињи мршави	К 1.—
» дебели	» —98 »

Прва српска радња готових мушких, женских, дечјих одела и мушких шешира

БРАЋА РАДУЛОВИЋ

РАДЊЕ:

Сомбор.-Ст.-Бечеј.-Т.-Ковин.

НАРОДНА КРЕДИТНА БАНКА

ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

У СЕНТОМАШУ.

У КУЋИ г. ЂОРЂА БЕКИЋА.

Прима улоге на штедњу и укамађује са 5½% веће и сталне улоге по 6%
Издаје хипотекарне зајмове на непокретности куће и земље.

Штампарија Светозара Маринкова у Сентомашу.